

1942 Tysk flygeress beskytter Tirpitz

Uansett om noen ikke liker det, så er det et faktum at tyskerne lyktes svært så bra med å beskytte sitt flaggskip da det lå i Fættensfjorden. Engelskmennene iverksatte våren 1942 hele 113 turer over Trondheimsfjorden for å ta bilder, samt mate de allierte med opplysninger om Tirpitz sine bevegelser. Dette var Spitfire og Mosquito tilhørende en fotoskvadron med base på Wick i Skottland. Noen av flyene benyttet Sumburgh på Shetland som bunkringsplass. 6 fly kom aldri tilbake. Disse var:

- | | | | |
|----|---------------|----------|--|
| 1. | 05.mars 1942 | Spitfire | Pilot: Alastair Donald Mackintosh Gunn |
| 2. | 18.mars 1942 | Spitfire | Pilot: Robert Duncan Campell Tomlinson |
| 3. | 02.april 1942 | Mosquito | Pilot: Ian Hutchinson og Basil Allen (navigator) |
| 4. | 03.april 1942 | Spitfire | Pilot: Mervyn Anthony Jones |
| 5. | 10.april 1942 | Spitfire | Pilot: Peter Gimson |
| 6. | 10.mai 1942 | Spitfire | Pilot: Frederick Ian Malcolm |

Nr.1: Alastair D.M. Gunn ble tatt til fange av tyskerne etter nedskytning ved Kyrksæterøra. Nedskytingen ble senere kreditert løytnant Heinz Knoke, skjønt i følge en britisk kilde (Nigel Smith), var det vingmannen, løytnant Dieter - som skjøt ned Spit'en. Det heter seg at Alastair Gunn ble tatt av "gode" nordmenn og ført til tyskerne. Dette strider litt imot hva Nigel Smith skriver i sin bok. Her skriver Smith at straks etter at Dieter landet på Lade, tok han en Fiesler Storch (mindre fly) på skiunderstell, og fløy inn i fjellene og hentet den britiske piloten. Natten til 25.mars 1944 var Alastair Gunn en av 76 allierte fanger som klarte å rømme fra Stalag Luft III fangeleir ved Sagen. Denne flukten ble senere en kjent film under tittelen: *Den store flukten*. Av disse 76 klarte kun 3 mann å nå England. To av dem var norske: Bergsland og Müller. De andre ble fanget igjen og henrettet. Blant annet Alastair Gunn og to nordmenn: Espelid og Fuglesang.

Nr.2: Robert Tomlinson og nr.4: Mervyn Jones - forsvant, og har derfor ingen grav, men minnes som nr.76 og 75 ved Runnymede Memorial. Det heter seg at en av de på tilbaketuren vissnok navigerte feil mot Shetland, fløy ut i Atlanteren og forsvant (gikk tom for drivstoff).

Nr.3: Ian Hutchinson og Basil Allen ble tatt til fange etter å ha nødlandet på Ørlandet som et resultat av en luftkamp med Herbert Huppertz. Før tyskerne kom satte de fyr på flyet.

Hele 74 av de såkalte photomission (fotooppdrag) over Tirpitz lyktes i sine oppdrag. Men de kunne ikke gjøre noen annen skade enn etterretning. De måtte overlate til andre type fly (bombefly) å skadeliggjøre Tirpitz. Dette klarte ikke engelskmennene mens kolossen lå i Trøndelag. Det kostet de allierte mange fly og mange liv. Festningen syntes uuinntagelig. Tirpitz ble først senket den 12.november 1944 utenfor Tromsø. 906 tyske soldater mistet livet. Et av de beste "våpen" tyskerne hadde i beskyttelsen av Tirpitz, var faktisk et vanlig menneske. Et såkalt flygeress. Hans navn var Herbert Huppertz, med base på Lade våren 1942.



Herbert Huppertz

Herbert Huppertz ble født den 3.juni 1919 i Rheydt i Rheinland, Tyskland. Høsten 1937 begynner han sin militære løpebane som Fahnenjunker. Ved krigsutbruddet 1939 er Huppertz løytnant, og påbegynner sin jagerflygerutdanning. Han kommer først til jagdgeschwader 77. Ved vestfronten tilhører han J.G 52, og begynte raskt med 6 luftkampseire (nedskytinger av andre fly). Sommeren 1941 fløy han med J.G 51 i søravsnittet av Russland, og hadde her 34 luftkampseire. Han mottok Ridderkorset den 30.august 1941. Som oberleutnant ble han i september 1941 utnevnt til Staffelnkapitän (skvadronsjef) for 6./J.G 51, og kort tid etterpå overført til 9./J.G 5 som bevoktet den nordtyske kysten. I april 1942 ankom Herbert Huppertz til Lade i Trondheim som sjef for flybeskyttelsen av Tirpitz. Her ble hans skvadron liggende til mars 1943, hvorpå han igjen ble satt inn som forsterkende ledd ovenfor "kanalen". Den 1.april 1943 blir han utnevnt til Hauptmann (kaptein) og ett år senere til Kommandeur for III./J.G.2 "Richthofen". Den 20.mars 1944 mottar han det tyske krigskorset i gull. Da invasjonen startet 6.juni vant Huppertz den dagen hele 4 luftkampseiere. To dager senere ble overmakten for stor, og i en luftkamp med amerikanske Thunderbolts over Cintheaux ved Caen i Frankrike falt en av tysklands fremste og dyktigste jagerflygere. Han var en av tysklands såkalte flygeress, med 72 bekreftede luftkampseiere ifølge Tysklands Militärgeschichtliches Forschungsamt. En annen tysk kilde oppgir dette antallet til å være 76. Den 24.juni, 16 dager etter sin død, blir han *post mortem* utnevnt til Major og mottar Ridderkorset med eikeløv.

Kravet til å oppnå Ridderkorsets forandret seg dramatisk i løpet av krigen, fra 20 kampseire i 1940 til 75 i 1944. Og underveis ble det ikke kun målt i antall seire, men type motstand og kamparena - alt målt i poeng. Dertil kom en fortløpende debatt mellom ulike våpengreners såkalte ærefulle innsats. Kravene til å oppnå Ridderkorset med eikeløv og enda høyere, med sverd – forandret seg også. Kun de med over 200 luftkampseiere fikk Ridderkorset med sverd. I 1944 var kravet for enkelte 250 – alt differensiert ut i fra front og kampavsnitt (potensielle opponenter og motstand generelt).

Nå er det ikke alle som vil kalle Herbert Huppertz et flygeress ut i fra at det tross alt var hele 106 tyske jagerflypiloter med mer enn 100 luftkampseiere, og at det er et stort sprang frem til Erich Hartmann (352), Gerhard Barkhom (301), Günther Rall (275), Otto Kittel (267), Heinz Bär (221) m.fl. Men en må se det hele i forhold til hvilket frontavsnitt vedkommende pilot deltok på. Antall opponenter var selvsagt større både på vest- og østfronten enn her på nordflanken. Å ligge ett år på Lade og Værnes var nok flygermessig temmelig "fredlig". Og de som deltok på østfronten under det innledende felttoget mot Russland i juni 1941, loggførte mange og hyppige luftkampseiere mot en lite motstandsdyktig russisk jagerflyflåte. For de mange flygerne som da kom fra vestfronten, med sine fra før av mange seirer - ble det nesten en form for inflasjon hva gjaldt utdeling av Ridderkorset. I motsetning til mot slutten av krigen, da russerne omsider lærte seg å fly taktisk - samt russisk og alliert motstand ble overlegen grunnet antallet - ikke ferdighetene. Tyskerne var taktisk overlegne gjennom hele krigen, basert på Richthofens taktiske teorier, utviklet gjennom Werner Mölders "*de fire fingre*".

Engelskmennene beholdt gjennom hele krigen sitt flygeprinsipp med tre fly i en enkelt taktisk



enhet, et prinsipp RAF kalte for "vic". Denne engelske konservatismen ble kostbar for britene. I dag flyr så godt som alle nasjoner etter jagerflyprinsipper utviklet gjennom Mölders, Richthofen og fremfor alt Oswald Boelcke.

Det er mange som undrer seg på hvorfor en tysk flyger hadde i snitt så mange flere luftseire enn de allierte. Årsaken er svært enkel. Tyskerne har aldri trodd på hva engelskmennene kaller "tour a day", et prinsipp som vi i dag - satt på spissen - kan kalle "arbeidsmiljø-/arbeidstidsbestemmelser" her til lands. Britene, amerikanerne og russerne under krigen roterte sin flygerturnus med utgangspunkt i "combat", underforstått at en aktiv luftkamp innebar "hvile" med basis i "combat fatigue" (tretthet og psykisk påkjenning). Da ble det ikke mange turer pr. pilot pr. uke. Tyskerne fløy nesten i ett sett inntil de ble drept, fanget eller hadde tekniske problemer. De fløy fra tre til fem "sorties" pr. dag. Erich Hartmann hadde eksempelvis 11 luftkampseiere på en dag. De alliertes prinsipp "tour a day", førte for mange piloters vedkommende til at de kun var ved fronten for en gitt tid og et gitt antall turer (missions). Når tallet var oppnådd, ble vedkommende sendt hjem for å trene den neste generasjonen av piloter.

Når det gjelder luftkampseiere vil nok enhver liste være underlagt pluss og minus. Men det er nok riktig å si at tyskerne hadde et langt strengere krav til bekreftelse enn de allierte. Hos de allierte kunne ofte vedkommende pilots ord være nok for å få registrert en seier, mens tyskerne måtte ha bekreftelse fra to piloter. At de fremste tyske flygeressene hadde så mange



seire skyldes først og fremst at de deltok på Østfronten, hvor den russiske kompetansen var elendig. De tyske pilotene var grundig trent, med mange hundre timer på datidens mest avanserte jagerfly, mens russerne fikk 40 timer, og så sendt opp i lufta i mindre avanserte fly. Russland og mye av østens kultur krigsmessig har vært utkjempet etter følgende prinsipp: "win by quantity, not quality". I tillegg hadde tyskerne fordel av "hjemmebane" på vestfronten, og det var "nok fly å skyte ned".

Når alt dette er sagt, ville de allierte under samme forutsetninger sikkert ha nådd like høye score. Likevel må en kunne hevde at tyskerne Erich Hartmann, Gerhard Barkhom, Günther Rall, Otto Kittel, Walter Nowotny, Heinz Bär og Eric Rudolfer var svært begavede og ekstraordinære piloter. Ta for eksempel sistnevnte. Erich Rudolfer fløy mer enn 1 000 turer (missions), hadde 224 seire og ble selv skutt ned 16 ganger. Erich Hartmann hadde over 1 400 missions, med over 800 luftkamper. Han ble selv skutt ned 11 ganger, hvorpå han de aller fleste ganger valgte å bli med maskinen ned (nødlande).

Erich Hartmann har fortalt at han en gang over Romania ble tvunget opp i et hjørne av 12 amerikanske P-21. Først gjorde han en sving, så en til – men skjønte at han innen 2 minutter ville være en død pilot. Hartmann var en intelligent pilot. Han tok derfor av canopy'en og

hoppet ut i håp om at amerikanerne ikke ville skyte en pilot i fallskjerm. Det gjorde de heller ikke.

For spesielt interesserte gjengir jeg her enkelte nasjoners såkalt ”flygeress” - med antall luftkampseire (kills):

Norge

Svein Heglund	15
Helmer Grundt-Spang	11
Werner Christie	10
Marius Eriksen	9
Martin Gran	9
Nils Jørstad	7

Britania

Marmduke Pattle (South Afr)	51
James Johnason	38
Brendan Finucane	32
Adolphus Malan (South Afr)	32
George Beurling (Canada)	31
William Vale	31

USA

Richard Bong	40
Thomas McGuire	38
David McCampbell	34
Gregory Boyington	28
Francis Gabreski	28
Robert Johnson	28

Russland

Ivan Kozhedub	62
Alexandr Pokryshkin	59
Nikolay Gulaev	57
Grigoriy Rechkalov	56
Kirill Yevstigneev	53
Dimitriy Glinka	50

Japan

Hiroysoshi Nishizawa	87
Tetsuzo Iwamoto	80
Shoychi Sugita	70
Saburo Sakai	64
Hiromishi Shinohara	58
Takeo Okumura	54

Tyskland

Erich Hartmann	352
Gerhard Barkhorn	301
Günther Rall	275
Otto Kittel	267
Walter Nowotny	258
Wilhelm Batz	237

